

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

СТЕГНЕЙ М.І. к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту **НЕРГЕШ І.В., магістр**
Мукачівський державний університет

У статті розглянуто основні теоретичні положення щодо джерел формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів, обґрунтовано необхідність збільшення власних доходів місцевих бюджетів, окреслено напрямки вдосконалення фінансового забезпечення місцевих бюджетів.

In the article substantive theoretical provisions are considered in relation to the sources of forming of financial resources of local budgets, description is resulted necessity of multiplying the own profits of local profits. Outlined directions of perfection of the financial providing of local budgets.

Постановка проблеми. Однією з вирішальних умов створення високорозвиненої ринкової економіки є формування ефективно функціонуючого суспільного сектора, у т. ч. його складової частини - місцевого самоврядування. Існування самостійних органів місцевого самоврядування є необхідним для утвердження засад громадянського суспільства, збереження демократичного ладу, адже саме через них, у першу чергу, відбувається залучення громад до вирішення суспільних проблем та їх реальний вплив на політику оподаткування та бюджетних видатків [4, с. 93].

Питання удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошуку резервів їх збільшення є надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень, якими наділяються органи місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню проблем формування доходів місцевих бюджетів присвячені праці багатьох вчених. Зокрема, таких як О.Василик [2], О. І. Демків [3], Т. М. Демченко [4], Н. Ю. Шевчук [5] та ін.

Незважаючи на існуючі здобутки, дослідження даної тематики залишається актуальним і потребує додаткового вивчення питання оптимізації структури та характеристики структурних зрушень дохідних частин місцевих бюджетів, а також визначення факторів впливу на їх величину в сучасних умовах.

Постановка завдання. Досліджуючи питання джерел формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування, слід відзначити, що сьогоденний стан місцевих бюджетів характеризується низькою часткою дохідних джерел, якими місцеві органи влади можуть розпоряджатися самостійно, виходячи з пріоритетів розвитку адміністративно - територіальної одиниці. Тому, враховуючи вищезазначене, за сучасних умов господарювання постає нагальне завдання створення нової, більш ефективної системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, яка б у повній мірі забезпечила місцеві органи влади необхідними фінансовими ресурсами для виконання покладених на них функцій та повноважень.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення основних джерел формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування та пошук ефективних напрямків удосконалення фінансового забезпечення місцевих бюджетів на сучасному етапі розвитку інтеграційних процесів економіки.

Виклад основного матеріалу. В Україні згідно з Бюджетним кодексом України місцевими визнаються бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування (бюджети міст районного значення, сіл, селищ чи їх об'єднань) [1, с. 80].

Місцеві бюджети розглядають у двох аспектах. По-перше, як організаційну форму мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядженні місцевих органів самоврядування. По-друге, як систему фінансових відносин, які складаються між місцевими та державним бюджетом [2, с. 45].

Як окрема економічна категорія, доходи місцевих бюджетів виражають сферу економічних відносин суспільства, яка пов'язана з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регіонального рівня і використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону.

Доходи місцевих бюджетів формуються з різних джерел, причому порядок їх формування залежно від джерела регулюється різними законодавчими актами, але сутність формування цих різних джерел одна - податкові чи неподаткові надходження від підприємств усіх форм власності та від

населення, які об'єднуються в місцевому бюджеті. Основним джерелом формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів є податки.

Процес визначення джерел формування фінансових ресурсів кожного регіону є чи не найскладнішим об'єктом управління з позиції як загальнодержавної, так і регіональної політики. Специфіка формування та використання фінансових ресурсів різними суб'єктами господарювання визначається насамперед особливостями бюджетних відносин між даними користувачами на певному етапі розвитку [5, с. 75].

В якості джерела доходів місцевих бюджетів можна розглядати трансферти від центрального уряду, тобто кошти, що передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів або з місцевих бюджетів вищого рівня до бюджетів нижчого рівня у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій та в інших формах. Проте, зважаючи на те, що органи місцевого самоврядування прагнуть фінансової незалежності у здійсненні своєї політики на рівні адміністративно - територіальної одиниці, трансферти не доцільно вважати перспективним джерелом, за рахунок якого може відбуватися формування основного обсягу фінансових ресурсів на місцевому рівні. Тому, враховуючи дану закономірність, слід зазначити, що іншим джерелом, за рахунок якого відбувається наповнення фінансовими ресурсами місцевого бюджету, є операції з капіталом. Такий спосіб наповнення місцевого бюджету фінансовими ресурсами, є більш ефективним, оскільки при цьому забезпечується розвиток інституту комунальної власності та забезпечується фінансова автономія місцевого самоврядування.

Крім того, потреба в додаткових джерелах фінансових ресурсів примушує органи місцевого самоврядування використовувати зовнішні джерела фінансування, випускати позики, брати кредити та шукати нові джерела, нетрадиційні форми залучення фінансових ресурсів. Проте, якщо розглядати з іншого боку, наявність дефіциту фінансових ресурсів, слід відзначити, що саме по собі це явище не є негативним чинником. Дане явище можна розглядати з позиції спроможності джерел покриття дефіциту. Так, наприклад, якщо припустити, що певна адміністративно-територіальна одиниця може профінансувати дефіцит фінансових ресурсів за рахунок ресурсозабезпечених позик, які не вимагають застосування систематичного рефінансування, дефіцит в такому випадку буде не лише допустимим, але й необхідним засобом, за допомогою якого відбуватиметься стимулювання регіонального розвитку. При цьому слід відмітити, що найефективнішим засобом управління збалансованості бюджету адміністративної одиниці можуть стати муніципальні позики, при яких погашення здійснюватиметься за рахунок доходів, одержаних від проведення конкретного заходу, що і є об'єктом капітального фінансування [5, с. 79].

Незважаючи на проведення бюджетної реформи, багато проблем функціонування бюджетної системи залишаються нерозв'язаними. Невипадково в публікаціях сучасних фінансистів не раз порушувалося питання про продовження бюджетної реформи. Необхідність внесення змін до нормативно – правових актів у бюджетній сфері насамперед зумовлена потребою розширення фінансової основи місцевого самоврядування як важливої складової механізму підвищення добробуту населення й економічного розвитку громад, удосконалення міжбюджетних відносин із метою забезпечення справедливого і неупередженого розподілу бюджетних ресурсів та дотримання визначених законодавством принципів збалансованості й самостійності бюджетів, підвищення ефективності використання бюджетних коштів, створення стимулів розширення і мобілізації належних бюджету доходів.

З метою забезпечення фінансовими ресурсами місцевих органів влади для здійснення їхніх повноважень необхідно розширити перелік власних доходів місцевих бюджетів. Оскільки встановлення розміру ставок плати за торговий патент, фіксованого податку на доходи фізичних осіб від підприємницької діяльності та єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб – згідно із законодавством покладено на органи місцевого самоврядування й вони мають можливість впливати на надходження цих платежів до бюджету як податків малого бізнесу, їх треба включити до доходів місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні трансфертів [3, с. 47].

Для збільшення в місцевих бюджетах частки власних доходів, зменшення залежності від фінансової допомоги, досягнення збалансованості бюджетів, підвищення ефективності управління місцевими фінансами необхідно:

- чітке законодавче закріплення бюджетних повноважень і відповідальності влади різних рівнів при формуванні доходів;
- наділення органів місцевого самоврядування одним – двома вагомими місцевими податками, ставки та базу яких вони зможуть регулювати самостійно;
- формування дохідної частини місцевих бюджетів на основі об'єктивної оцінки їхнього податкового потенціалу й визначення видаткових зобов'язань регіональної влади;

- застосування стабільних базових нормативів відрахувань від державних податків до місцевих бюджетів;
- посилення контролю за повнотою надходження доходів до місцевих бюджетів [5, с. 72].

Висновки. Найголовнішим завданням сьогодення є забезпечення економічного зростання життєдіяльності населення шляхом визначення основних джерел, за рахунок яких відбувається наповнення бюджетів різних рівнів фінансовими ресурсами. Сукупність джерел фінансових ресурсів відображають рівень забезпеченості фінансовими ресурсами території, тобто її фінансовий потенціал. Фінансові та грошові потоки з таких джерел забезпечують безперервність відтворювального процесу на регіональному рівні.

На сьогодні, існують різні джерела формування фінансових ресурсів, використовуючи які, органи місцевого самоврядування мають можливість поповнювати ними місцевий бюджет та виконувати покладені на них функції. Основним джерелом, за рахунок якого відбувається поповнення місцевого бюджету фінансовими ресурсами, є податкові надходження. Інші джерела мають другорядне значення. Але в сукупності всі джерела становлять матеріальну та фінансову основу місцевого самоврядування.

Отже, місцевий бюджет повинен бути потужним інструментом пристосування поточного рівня економічного і соціального розвитку країни до пріоритетів розвитку суспільства. В ідеальному випадку, він має бути складений як засіб збереження балансу інтересів між перспективами економічного росту та потребами соціального розвитку.

Література:

1. Бюджетний кодекс України, від 21. 06. 2001. - № 2542. – К.: Атака – 2001. с- 80.
2. Василик О. Д . Бюджетна система України: Підручник. / О. Д. Василик, Павлюк К. В. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
3. Демків О. І. Напрями поглиблення бюджетної реформи в Україні / О. І. Демків // Фінанси України. – 2009. - № 3. с. – 46 – 55.
4. Демченко Т. М. Роль місцевих бюджетів у розвитку регіонів / Т. М. Демченко, В. В. Калусенко // Регіональна економіка. – 2005. - № 4. с – 93 – 99.
5. Шевчук Н. Ю. Джерела формування фінансових ресурсів на місцевому рівні: теорія та практика / Н. Ю. Шевчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. - № 6 (73). с – 75 – 79.